Stanko Lujan

Dr. PETAR KOLENDIĆ

ŠIBENSKA KATEDRALA

PRE DOLASKA ORSINIJEVA (1430.–1441.)

U ZAGREBU 1924.

24003

Dr. PETAR KOLENDIĆ

ŠIBENSKA KATEDRALA

PRE DOLASKA ORSINIJEVA (1430.–1441.)

U ZAGREBU 1924.
POSEBNI OTISAK IZ „NARODNE STARINE

Gde je sad šibenska katedrala, i pre je bila crkva, isto tako Svetoga Jakova i isto tako katedrala. Bog bi znao otkad. Svakako, kad se zvanično osnivalo šibensku biskupiju, 1298., jer je nekakvih neregularnih biskupa imao Šibenik i pre te godine, došli su u Šibenik brojni crkveni prelati iz pokrajine: nadbiskupi Zadra i Splita, a biskupi Nina, Skradina, Hvara i Korčule pa su fiksirali granice biskupije šibenske, uredili joj prihode, birali joj legalnog biskupa i, 27. juna, našli, da je dotadašnja crkva Svetog Jakova zgodna da bude i katedralom Šibenika[1].

Verovatno su tad izvesne opravke i adaptacije vršene na njoj.

Samo kako je ona izgledala?

Kraća, razume se, ali i uža negoli sadašnja, i to za celi desni bočni brod uža. Odmah napominjemo, što se tiče pojmova desno-levo, da ih računamo s pozicije sveštenika, koji se s glavnog oltara okrene k publici. A mi znademo, da su sadašnji desni zid gradili, uza nj stubove postavljali pa čak i kapele zasvodili, a da je, pored svega toga, još dugo vremena unutra ostajala neporušena ranija katedrala, te da se u njoj još uvek, čak i u vreme Đorđa Orsinija, služilo. A i s južne strane biće bila nešto uža negoli je sada, jer je i ranija katedrala, kao i sadašnja, bila naslonjena na biskupsku palatu, ali je između njih bila presvođena uličica[2], pa se tako u stvari oko cele katedrale moglo obilaziti.

Ispred frontalne fasade crkve, kao i u njoj uostalom, bilo je mnogo grobova[3], a grobova je, izgleda, bilo i uz desni zid njezin.

Tek o unutrašnjosti njezinoj teško da ćemo ikad išta detaljnije obaznati. Znamo samo, da je imala barem dva oltara; oba treba zamisliti kao poliptihe, jedan od njih posvećen Bogorodici[4], a drugi Svetoj Katarini[5]. I

---

[1] F. A. Galvani, Il re d'armi di Sebenico I, Venezia 1884. 25. Njihov zaključak o tom predmetu glasi: ecclesiam Sancti Jacobi ciuitatis Sibenicensis, sitam supra litus maris juxta plateam Sibenici, juxta mandatum apostolicum eis traditum pro cathedrali Sibenicensi ecclesia erexerunt.

[2] 5. februarij 1415. Gregorius Michaelis Cipilo et Martinus Goros — promiserunt — ordinare — cum lapidibus — ante hostium — ecclesie Sancti Jacobi ex parte boreali usque ad murum anticum versus turrim domini Nicolai Theodosii et usque ad muraliam dicte ecclesie penes murum communis et sub tota volta usque viam publicam, qua cedit exitus palatii, Not. Michael Archid. 1415. 22. — 25. martii 1423. Ante ostium Sancti Jacobi et palacij episcopatus Sibenici sub volta. Not. Michael Archid. 1422. 1423. 66.

[3] 19. augusti 1424. In cimitero Sancti Jacobi ante ostium dicti Sancti Jacobi. Not. Michael Archid. 1424.—1425. 125. — 22. nouembris 1424. Ante ecclesiam Sancti Jacobi in cimiterio ipsius ecclesie. Not. Michael Archid. 1424.—1425. 148.

[4] 1. septembris 1423. Altare Sancte Marie, situatum in catedrali ecclesia Sancti Jacobi de Sibenico, dotatum per olim ser Michaelem Marceuich de Sibenico, Not. Michael Archid. 1422.—1423. 122.

[5] 7. januarij 1437. Georgius Boglichouich — reliquit altari Sancte Catarine, existenti in ecclesia cathedrali Sancti Jacobi de Sibenico. Not. P. B. Paganus, Testam. 1436.—1437. 2.

to je sve. Nego, sva je prilika jednobrodna, ta romanska građevina bila je bez kamenih svodova, pod krovom, koji će unutra biti predstavljao kasetirani plafon, što u gradu s brodogradilištem nije bilo ništa neobična, a taj krov su kao trošan 1419. opravljali neke šibenske drvodelje[6].

Skulpturnih kamenih detalja neće biti nedostajalo. Istina manje će ih biti bilo u unutrašnjosti, ali će ih zato biti bilo više po spoljašnjem zidu, razume se ponajviše iz fantastične faune Fiziologa, jer se to onda mnogo volelo.

Ceo vek bili su Šibenčani zadovoljni tom crkvom.

Nema, istina, vesti, ali biće i ona stradala, kad su Mlečići u oktobru 1383. pljačkali i palili Šibenik.

Međutim netom je 1402. postao biskupom raniji šibenski primicir Bogdan Pulšić, odmah se isprsio i pitanje katedrale. Našlo se odjednom, da je ona i malena i nepodesna za Šibenčane, pa su, 10. aprila, odlučili, da treba svakako graditi novu katedralu.

Časovi su bili, priznaćemo, vrlo nezgodni za takav posao, projektirana građevina mogla je da daleko prestigne, i prestigla je, novčanu potenciju te male primorske varošice, ali biskup Bogdan, kao u vrućici afekta, ignorirao je sve prepreke. Bez sumnje čovek fanatične energije i neobičnog preduzimačkog duha, pa šteta, da mu usud nije bio sklon, da samih deset godina više požive pa da vidi barem konture Orsinijevih apsida, da odahne u jedinstevno lepom baptisteriju.

Na ovom sastanku od 10. aprila posebni odbor građana osigurao je izvesne prihode, koje bi se imalo nameniti za gradnju katedrale. Odredio je naime, da će se na sve obrađeno zemljište u šibenskom selu Vodicama raspisati namet od četiri soldina godišnje po gonjaju, a tako da će se pobirati i dvanaestinu od svih vinograda na celom teritoriju šibenske opštine, pa će tim novcem rukovati dva delegirana lica; jednoga, plemića, odrediće sveštenstvo, a drugoga, sveštenika, biraće gradsko plemićko veće, svaki put na tri godine[7].

Ima podataka, da su dotični prihodi zbiljski i privođeni svojoj svrsi. Otud se najpre spremalo kamenje za katedralu. Prilično već kamenja, u vrednosti od osamdeset dukata, bilo je spremno, kad su Šibenčani, 17. augusta 1409., u plemićkom veću, pristali, da se to kamenje ustupi za

---

[6] 19. nouembris 1419. Presbiter Gregorius Raceuich, canonicus Sibenicensis, et ser Nicolaus Petreuich, — procuratores ecclesie Sancti Jacobi, — et magister Johannes Radoslauj Medoseuich vna cum Nicolao Slusig, Georgio Druscinich et Johanne Ostrica, marangonibus de Sibenico, — videlicet dicti magistrj promiserunt — dictam ecclesiam totam et de nouo coperire omnibus lignaminibus et assidibus atque cupis ipsius ecclesie et quod dicti procuratores teneantur ipsis magistris dare omnia necessaria pro coperiendo dictam ecclesiam et calcinam cum manoalibus et omnibus alijs necessarijs, et quod prefati magistri promiserunt perficere et complere usque ad festum Pasche — pro precio ducatorum octuaginta auri. Not. Michael Archid. 1419. 186.

[7] Not. C. Vidali 1467. 22. S. Ljubić, Listine IV, Zagreb 1874. 456. A. G. Fosco, Documenti inediti per la storia della fabbrica della cattedrale di Sebenico e del suo architetto Giorgio Orsini detto Dalmatico, Sebenico 1891. 4. D. Frey, Der Dom von Sebenico und sein Baumeister Giorgio Orsini (Jahrbuch des kunsthist. Institutes), Wien 1913. 126. Sastali su se, kaže se u tom dokumentu, pro amplianda, accrescenda et augmentanda dicta ecclesia, que ad presens non est sufficiens in tanta cuitate propter paruitatem et incongruitatem suam.

utvrđivanje Šibenika proti Mlečićima, koji su im grad počeli opsedati[8].

Opsada se ta vukla dugo, pune tri godine. Tek 1412. ušli su Mlečići, izdajom uglavnom, u glađu srvan grad, a njihov dolazak zbunio je vlastelu. Neki su od njih postradali, pali su pod proskripciju i morali su da kao veleizdajnici napuste svoja ognjišta, u koliko nisu i životom platili, a drugi su zaposeli njihova imanja kao res nullius i odmah kao personae gratae kod vlade ušli u plemićko veće. Pri nesigurnom izmenjivanju gospodara, uzurpatora i pretendenata, kod mase procesa zbog veleizdaje, kad je gotovo iluzorna bila i lična i posedovna bezbednost ne samo u okolini nego i u gradu Šibeniku, razume se, da nije moglo biti zadugo ni govora o sistematskoj na široko zasnovanoj gradnji katedrale. Dugo je, jamačno, trebalo čekati i da se nastavi prostim kultiviranjem ratom opustošenog tla, pa da tek počnu pristizati prihodi, kojim bi se moglo štogod i za katedralu preduzimati. Tek 1424. nalazimo zabeleženo, da su opet spremali nešto kamenja za katedralu[9]. Iste je godine, izgleda, i vlada, barem delimice, regulirala posed onih nesrećnika, koje je smatrala izdajicama, pa je i otud imalo da ponešto dopane katedrali, a 3. februara 1426. uspeli su da za crkvu osiguraju i dobar deo ostavštine majstora Pribila Koseglavića[10].

Međutim 1428. prilike su se bile već dovoljno razjasnile; Mleci su se bili učvrstili na dalmatinskoj obali i davali su jasne garantije, da te kra-

---

[8] Dominik Zavorović (Zavoreo) u svom rukopisnom »Trattato sopra le cose di Sebenico« piše: Parue al Consiglio di uoler fortificare anco la Città, però gli xvij del Mese d'Agosto (1409.) diede autorità al Conte, et alli giudici, che all'hora si chiamauano Rettori, di poter uender di beni del Commune, per fortificarla, eleggendo Steffano Dragoeuich, et Florio de Pietro à douer soprastare alla fortificatione, tolendo per questa opera alcune pietre, che erano di ragione della Chiesa de San Giacomo, che di già si cominciaua preparare di rifabricarla, per ualuta di ducati ottanta, con promissione di restituirle, ò pagarle quando la detta Chiesa si hauesse cominciata à fabricare, le qual petre furono di poi per aricordo, et richiesta di Bogdan Vescouo della Città, dalli Signori nostri Venetiani pagati, come à suo luogo ne parlaremo.

[9] 20. februarij 1424. Radich Pocraycich de Ragusio, lapicida nunc habitator Sibenici, et Grubanus, etiam lapicida de Sibenico, — fuerunt confessi — se habuisse — ab operarijs fabrice Sancti Jacobi de Sibenico libras centum denariorum paruorum in racionem solucionis triginta passuum lapidum, quos passus ipsi Radich et Grubanus debeant facere ipsi fabrice. Not. Michael Archid. 1423.—1425. 52.

[10] 3. februarij 1426. Cum Pribillus lapicida de Sibenico — legauerit done Marie, eius tunc uxori, omnia eius bona vsufructuanda in vita ipsius done et post mortem ipsius done Marie dicta omnia bona deberent distribuj — inter ecclesias infrascriptas, — videlicet quarta pars — esse debeat ecclesie Sancti Jacobj, alia quarta pars ecclesie Sancti Gregorij et relique due quarte partes debere equaliter diuidi inter tres ecclesias, videlicet Sancte Trinitatis, Sancti Saluatoris et Sancti Francisci, ut in dicto testamento — sub millesimo quadrigentesimo octauo, — die vigesimo quinto mensis maij; jbique predicta dona Maria ex una parte et ser Tomaxius Jurich, procurator Sancti Jacobj et fabricarius dicte ecclesie, jtem ser Nicolaus cimator, tamquam procurator ecclesie Sancti Gregorij, et ser Dobroius Johannis, tamquam procurator ecclesie Sancte Trinitatis, ser Michael Tauilich et dominus Gregorius Raceuich, procurator ecclesie Sancti Saluatoris, et ser Tomaxius Jurich, procurator Sancti Francisci, et frater Nicolaus Diunich, guardianus dicti monasterii et conuentus, parte ex altera ad talem conuencionem insimul deuenerunt, videlicet quod dicta dona Maria ex nunc dat — vnam domum positam sub Postinye, — jtem vnam vineam positam in campo jnferiorj, — jtem libras centum paruorum, quas dicti procuratores confessi fuerunt habuisse, — jtem quia promisit — dare hinc ad quatuor annos — libras 200 paruorum, — quapropter predicti procuratores — dederunt — done Marie — omnia jura, — que — habent — in toto residuo bonorum dicti quondam Pribilj vigore testamenti predicti. Not. Mart Ferro 1426. 11.

jeve ne nameravaju ni za što napuštati, pa se moglo uzeti u ozbiljniji pretres i pitanje gradnje nove katedrale. 23. aprila mletački upravnik grada knez Francesco Michiel sa svojom kurijom i sa četiri plemića, koja je on sam birao, našao je, da bi katedralu trebalo zidati, gde je sad crkva Svetoga Ivana. Onda se još ta crkva zvala Svetom Trojicom, novo je ime polako dobijala, davno pošto se u nju preselilo bratstvo Svetog Ivana, koje je nju kroz petnaesti vek spolja, barem na levom bočnom zidu, ukrasilo pompoznim skulpturama Ivana Pribislavljića i Nikole Firentinca. Međutim misao, da katedralu tu grade, bila je i više nego srećna. Bilo je tu dovoljno mesta za monumentalnu građevinu, kakva je u konturama prijatne vizije draškala municipijski ponos starih Šibenčana, jer je tu još uvek bilo malo kuća, a grad je i onako bio upućen, da se pre ili posle širi put istoka, a ne da se pompozna katedrala gradi stešnjena u ćor-sokaku, zadušena k tome i kulom braće Teodoševića, koja joj je za nevolju vredila kao zvonik.

Dve godine kasnije stvar je već bila toliko sazrela, da su 21. maja 1430. sklopili pogodbu s mletačkim majstorom Franjom Jakovljevim, da im on bude arhitektom katedrale. Biskup Bogdan sa dva plemića Tavelića, jedan je od njih bio upravnik crkve, a drugi prokurista biskupov, pogodili su se s tim majstorom, umetnikom sigurno visoke reputacije, kad mu se odredilo za ono vreme veliku godišnju plaću od punih stotinu i deset dukata u tromesečnim obrocima, da on za godinu dana, računajući baš od tog dana, nadzire i upravlja rad oko katedrale, pa da i sam lično radi[11].

Ko je taj Mlečić Franjo Jakovljev, Francesco di Giacomo, kako se on, po ondašnjoj praksi izostavljajući prezime, zvao u svojim Mlecima? Odgovor na to pitanje imaće da tek dade istorija talijanske umetnosti, ja samo iz Paolettijeva dela o renesansnoj arhitekturi i skulpturi u Mlecima[12] vadim, da se pod 7. augusta 1416. spominje testamenat, koji je diktirala Maricia, uxor ser Francisci lapicidae, filii magistri Jacobi lapicidae de confinio Sancti Severi (I. 95), da se, dalje, 1427. spominje, kako je Fran-

---

[11] 21. maij 1430. Actum Sibenici in episcopatu coram ser Helia Theodoseuich examinatore, presentibus ser Dobroj Johannis et ser Tomaxio Mirsich testibus. Reuerendus in Christo pater dominus Bogdanus, Dei et appostolice sedis gratia episcopus Sibenicensis, per se et successores suos, ser Florius quondam Petrj Tauelich, tanquam operarius et operario nomine ecclesie catedralis Sibenicensis, ac ser Michael Tauelich, tanquam procurator et procuratorio nomine dicti dominj episcopi ex parte vna, et magister Franciscus quondam Jacobj de Venetijs taiapietra ita inuicem conuenerunt, videlicet quod suprascripti dominus episcopus, ser Florius et ser Michael nominibus, quibus supra, se obligando suprascripto magistro Francisco pro se et suis heredibus dare, soluere et numerare promiserunt pro presentj anno aurj ducatos centum decem bonj et justi ponderis et ad stampam communis Venetiarum, quod quidem pretium soluere promiserunt de tribus mensibus in tres menses, pro quo pretio idem magister Franciscus suprascripto domino episcopo, ser Florio et ser Michaelj nominibus, quibus supra, stipulantibus se obligando promisit de suarum operibus manuum laborare in fabrica ecclesie catedralis huius ciuitatis Sibenici omni die laboratorio, exceptis festiuis diebus, qui secundum statuta Sibenici cellebrantur, et ipsi fabrice suprastare toto anno presenti incepto die huius conuentionis et omnia et singula in dicta fabrica facere sibj possibilia circa misterium suum. Quam conuentionem et omnia et singula suprascripta dicte partes attendere et obseruare promiserunt sub pena quartj dicte quantitatis pecunie et reffectione et omnium damnorum interesse et expensis litis et extra et sub obligatione omnium suorum bonorum presentium et futurorum et pena soluta vel non rata maneant omnia et singula suprascripta. Not. Anonim. 1430. 32.

[12] P. Paoletti, L' architettura e la scultura del Rinascimento in Venezia I, Venezia 1893.

cesco lapicida radio na raskošnoj C a' d' o r o pa da je i on stanovao u parohiji S. Severo (I. 26), i najzad, da je jedan Francesco da Venezia lapicida radio među 1443. i 1444. godinom u Padovi u bazilici Svetog Antuna (I. 47). Razume se, da u svim tim imenima mi vidimo zaboravljenog prvog arhitekta šibenske katedrale, a njegova ličnost i analogije s njom u vezi isprsiće se tek, pošto se prouči arhivski materijal Mletaka i Padove, stvar, na koju bi bilo vreme i s naše strane najzad početi misliti.

Međutim je plemićko veće šibensko 4. juna 1430. ukinulo raniju odredbu o gradnji katedrale kod Svetoga Ivana te raspoložilo, nek o tom donese definitivno rešenje biskup, knez i deset plemića meštana, koje je taj dan knez sa svojom kurijom i izabrao[13].

Saslušavši bez sumnje i novog arhitekta, koji će im biti garantirao solidnost temelja, jer katedrala leži na kliskoj tupini, ti su delegati već 7. juna doneli konačno rešenje, da se crkvu gradi, gde je i dotle bila[14].

Šta je moglo delovati, da su napustili mišljenje o rušenju Svetog Ivana?

Verovatno da su se pre svega ozbiljno oprli vlasnici crkve Svetoga Ivana, ljudi, koji su imali juspatronat u njoj sa svim pravnim zakučicama legata pojedinih oltara njezinih. Biće da je, sem toga, jako delovalo i bojažljivo ustručavanje pred neuklonivim troškovima, koje bi sobom donela zamašna regulacija grada na sasvim drugom kraju varoši i u sasvim drugom smeru, ali biće imala presudnu reč i tradicija.

Oko stare katedrale bio je koncentriran ceo život varoši, jer su tu, u tom zakutku, bile grupirane sve važnije zgrade grada: i plemićka kurija s opštinskim kancelarijama, čije je glavnije dvorane baš malo pre slikao jedan šibenski umetnik Nikola Vladanov, tu je bio i stendard Svetog Marka, i berlina (colonna d'infamia), uz koju bi obično vezivali žene problematičnog poštenja, i opštinska čatrnja na trgu, manjem negoli je

[13] 6 iunij 1430. Congregato et more solito conuocato generali consilio virorum nobilium ciuitatis Sibenici, in quo consilio fuerunt nobiles XLIX, capta fuit pars: Ibit pars, quod cassetur et annulletur determinatio facta per spectabilem et generosum dominum Franciscum Michael, honorandum comitem Sibenici et ejus curie, cum quattuor comitibus per eum sumptis uigore cujusdam partis capte MCCCCXXVIII. die XXIII. aprilis, quod ecclesia cathedralis edificetur ad Sanctam Trinitatem, videlicet et detur arbitrium et baylia spectabili et generoso domino Moysi Grimani, honorando comiti Sibenici, poscendi cum reuerendo in Christo patre domino Bogdano, Dei et apostolice sedis gratia episcopo Sibenicensi, et ejus curia et decem nobilibus elligendis de nobilibus Sibenicensibus et cum dicto domino episcopo, cum ipsius domini comitis curia ac cum decem nobilibus determinare, ubi dicta ecclesia sit edificanda. Eiusdem millesimo et die. Per spectabilem et generosum dominum comitem supradictum et ejus curiam ellecti fuerunt ad determinandum, ubi sit edificanda ecclesia cathedralis Sibenici, infrascripti nobiles, videlicet: ser Joannes Tauilich, ser Nicolaus Bernardi ser Stephanus, ser Georgius Bolicouich, ser Radichius Sisgorich, ser Slauegna, ser Nicolaus Bono, ser Nicolaus Petrouich, ser Martinus Mirsich et ser Michael Tauilich. Diplomatarium Siben. u bečkoj Nacionalnoj Biblioteci Codex 13461. 218.

[14] 7. junij 1430. Per spectabilem et generosum dominum Moysem Grimani, honorandum comitem Sibenicensem, et ejus curiam una cum reuerendo in Christo patre domino Bogdano, Dei et apostolice sedis gratia episcopo Sibenicensi, et cum decem nobilibus, per ipsum dominum comitem et curiam ellectis, arbitrio sibi concesso per partem captam de presenti millesimo, indictione et die quarta instantis, determinatum extitit, quod ecclesia cathedralis communis Sibenici fundari et edificari debeat in platea communis, juxta episcopatum, in loco, ubi ad presens est ecclesia cathedralis, per illum modum, quo ipsis domino episcopo et domino comiti, curie et illis nobilibus ellectis melius uidebitur. Diplomatarium Siben. u bečkoj Nacionalnoj Biblioteci Codex 13461. 219.

sada, načičkanom kramarskim drvenjarama, i biskupska palata i knežev dvor, pa još nedovršena crkva Svete Barbare, koja je onda još bila namenjena Svetom Nikoli i Benediktu, i gradska škola, ako se ne varam, uza nju, a ne zaboravimo i na grobove tu, i u katedrali i pred frontalnom fasadom njezinom, dakle i pijetet prema kostima otaca mogao je da igra vrlo primetnu ulogu.

Ako je tačna vest u jednoj hronici Šibenčanina Franja Vrančića, temeljni kamen katedrale, verovatno desni ugaoni kamen na frontalu njezinu, postavljen je 9. aprila 1431[15], a onda se nastavilo velikom brzinom, koju shvatamo jedino, ako zamislimo, da je mnogo materijala bilo i od ranije i kroz 1430. godinu spremljeno; vidi se, da Francesco di Giacomo nije lenčario.

Odmah su izaslali u Mletke jednu deputaciju, da pored regulisanja drugih municipijskih pitanja, isposluju dozvolu, da novu crkvu mogu raditi tako, da bude dulja nego dotadašnja i tim, što će joj glavni oltar doći vrh presvođene ulice, koja je onda tekla baš kroz sadašnje apside, od trga pred kurijom pa na more. A to im je dukalom od 6. januara 1432. bilo i dozvoljeno[16].

Nego i inače, ovako ili onako, gledalo se osigurati što veće prihode, da se ne zapne gradnjom katedrale. 27. jula 1432. primljeno je u plemićkom veću, a posle je to uvršteno kao 223. član reformacija pa tim dobilo zakonsku moć, određenje, da svaki beležnik, pri pisanju testamenta, ima podsetiti testatora, kako bi bilo dobro, da što ostavi i za gradnju katedrale[17]. I beležnici su to vrlo savesno vršili; još duboko u osamnaestom veku, prosto u svakom testamentu redom, i u Šibeniku i u selima njegove okoline, nalazimo zaveštano crkvi barem po koju sitnicu. 10. aprila 1432. uspeli su Šibenčani dobiti dukalu, kojom se za gradnju katedrale osiguralo lepu svotu od četiri stotine dukata iz fonda veleizdajničkih poseda, te se tom prilikom dobila dozvola, i da legat pokojnog umetnika Bonina

---

[15] Adi 3 Decembre 1536 fu messa ultima man alla fabrica de S. Jacobo Ciesa Catedral de Sebenico, la qual fu comenzada del 1431 adi 9 April A. G. Fosco, La Cattedrale di Sebenico ed il suo architetto Giorgio Orsini detto Dalmatico², Sebenico 1893. 61.

[16] Franciscus Foscari, Dei gratia dux Venetiarum et cetera. Nobilibus et sapientibus viris Jacobo Gabrieli, — comiti Sibenici. — Venerunt ad presentiam nostram dilecti fideles nostri Radichius Sisgorich et Michael Tauilich, nobiles ciues Sibenicenses, ac Indricus de Indricis cancelarius, oratores — ac — aliqua nobis prudenter exposuerunt, ad que respondimus sicut inferius continebitur. — Insuper supplicarunt, quod cum pro ornamento illius nostre cuitatis fabricetur ecclesia cathedralis Sancti Jacobi concedere dignaremur, quod ipsa ecclesia prolongetur in tantum, quod altare magnum ipsius ecclesie fieri possit in uno uoltu super uiam communis, quod uoltum extendatur usque ad stabulam uestri comitis. Unde habentes informationem, quod istud non erit in damnum uel prejuditium ciuitatis aut allicujus alterius, contenti sumus et impartimur, quod fieri possit et fabricari, sicut superius dictum est. — Data in nostro ducali palatio die VI. mensis januarij MCCCCXXXII. Diplomatarium Siben. u bečkoj Nacionalnoj Biblioteci Codex 13461. 214.

[17] 27. juli 1432. Captum et reformatum fuit per maiorem partem dicti consilij generalis, quod à modo in antea omnes notarij Sibenici teneantur sub vinculo sacramenti, cum fuerint rogati de aliquo testamento conficiendo, recordari testatori, quod aliquod dimittat in fabricha ecclesiae Cathedralis Sancti Jacobi de Sibenico. Volumen statutorum, legum et reformationum civitatis Sibenici, Venetiis 1608. 149.

iz Milana, koji je bio namenjen nekoj drugoj crkvi, izgleda izvan Šibenika, mogu da unovče pa da primljenu svotu upotrebe na korist katedrale[18].

1. maja 1435. duša celog pokreta, biskup Bogdan, ustupio je za gradnju katedrale i svoje četiri stotine dukata, koje je prema dukali od 3. novembra 1424. imao da dobije iz zaplenjenih dobara izdajnika[19]. Tad je, jamačno, crkvi osigurao kod mletačke vlasti i osamdeset dukata za njeno kamenje, što su u vreme opsade bili razneli[20]. A i inače kao da se na sve strane obraćao, tek da za crkvu izvuče što brojnije prihode; uspevao bi ponekad da izmeni i po koji legat, drugde namenjen, samo da dopane za gradnju njegove katedrale, kao što je 1433. bio slučaj s ostavštinom kasapina Stojana Kušića[21]. Ostavio čovek, da se gradi oltar Svetog Đorđa u

---

[18] Franciscus Foscari, Dei gratia dux Venetiarum et cetera. Nobilibus et sapientibus viris Moysi Grimano, de suo mandato comiti Sibenici, et succesoribus. — Inter cetera nobis exposita per fidelissimos ciues — Sibenici Dessam Jacobi, Radichium Sisgorich, Michaelem Tauilich et Indricum de Indrico, oratores — supplicatum fuit pro parte dicte communitatis ac reuerendissimi patris domini episcopi, quod cum alias concesserimus, quod de bonis rebellium darentur ecclesie cathedrali ad summam ducatorum quadrigentorum, sic tunc scriptum fuit nobili uiro Jacobo de ca' da Pesaro (bio knez 1423.—1425.), precessori uestro, que nostra concessio nondum effectum habuisse uidetur, prouidere dignaremur ut executionem habeat et effectum. Nos autem uolentes ea, que commissimus et concessimus adimplere mandamus uobis, quod omnino prouideatis et teneatis modum, quod de bonis dictorum rebellium ut de illis uendendo aut aliter, sicut erit expediens ,dentur dicte ecclesie dicti ducati quattuorcentum, qui in reparationem et fabricam ipsius ecclesie conuertantur et expendantur. Sumus quoque contenti ac suademus, quod adjudicetis et terminetis cum curia uestra, quod aliqua legata, facta per olim magistrum Boninum lapicidam de certa quantitate pecuniarum et argenti ac de ligno crucis cuidam ecclesie, conuertantur et dentur ad utilitatem et ornamentum et commodum prefate ecclesie cathedralis Sibenici in honorem et reuerentiam omnipotentis Dei et ipsius ecclesie deuotionem et cultum. Non enim multum interest, quod dictum legatum de una ecclesia ad aliam commutetur — nobisque conuenientius uidetur respectu qualitatis temporum presentium, quod ipsa legata ad benefitia et commoda ecclesie Sibenicensis, ubi ille uxit et obijt deputentur, quam quod (praznina) aut ad alia loca hostalia deferantur. — Data in nostro ducali palatio die X. mensis aprilis — MCCCCXXXII. Diplomatarium Siben. u bečkoj Nacionalnoj Biblioteci, Codex 13461. 217.

[19] 1. madij 1435. Sibenici in choro ecclesie cathedralis Sancti Jacobi post missam solemnem. — Cum alias nostrum serenissimum et jnclitum ducale dominium Venetiarum per partem captam in minorj consilio de XL et maiorj de gratia concesserit, quod darentur reuerendo in Christo patri domino Bogdano, Dei et appostolice sedis gratia episcopo Sibenici, ducati quadringenti de bonis rebellium Sibenici et cetera, sicut literis ducalibus legitur, datis in ducali pallatio die tercio nouembris, jndictione tercia 1424. in registro cancellarie registratum, jdeo idem reurendus dominus episcopus — intendens, quod dicti ducati — in fabricam dicte ecclesie Sancti Jacobi conuertantur, — ex nunc sponte — transtulit ipsi ecclesie — omne jus, — quod — habet — in dictis ducatis. Not. B. Arnulfus 1434.—1435. 52.

[20] Vidi napomenu pod br. 8.

[21] 16. aprilis 1433. Sibenici in domo Dobre, relicte quondam Stoyani Chusich. Cum olim Stoyanus — 1421. — certum legatum reliquerit, cum quo legato fierj debuerat vna capella juxta ecclesiam Sanctorum Cozme et Dapyani —et cum abilis locus non reperiebatur, — dicta Dobra — suplicauit — dominum Bogdanum episcopum dispensare, — quod predicta capella — fierj deberet in cathedralj ecclesia Sancti Jacobj — juxta vnam colonam; vnum altare nomine Sancti Georgij Martiris, — qui dominus — admisit construj — debere predicta capella cum altare in dicta ecclesia catedrali Sancti Jacobi. Not. Michael Archid. 1433. 64. 12. julij 1433. Ibique reuerendus — dominus Bogdanus episcopus — determinauit, quod comissarij testamenti olim Dobre, relicte quondam Stoyani Chusich beccharij de Sibenico, dent — procuratoribus fabrice Sancti Jacobi — libras centum viginti denariorum paruorum et ducatos quatuor aurj — prommittendo, quod procuratores — realiter expendere debeant in fabrica vnius

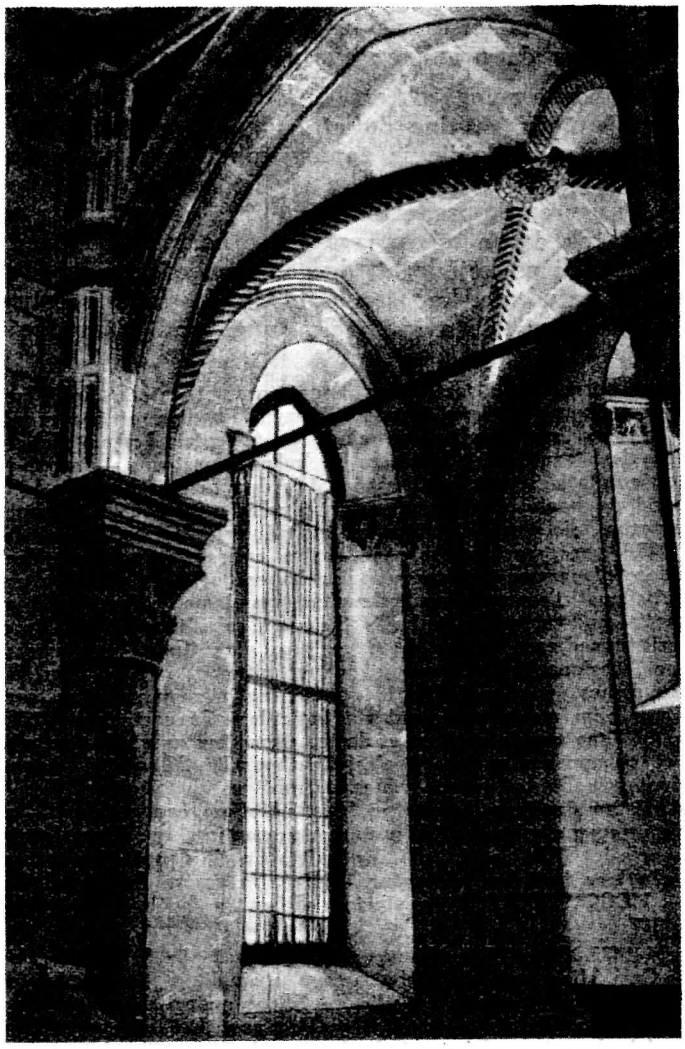

1. Pincinov svod kapele Deše Jakovljeva u šibenskoj katedrali (1435.).

crkvi Svetog Kuzme i Damjana, ali biskup Bogdan kod njegove udovice uspeo, da se legat prenese na katedralu, samo kad je ona umrla, raspoložio je nek se novac od naslednika svakako odmah pridigne, a da će oltar već uraditi, kad dođe red na gradnju oltara u novoj katedrali, što su posle biskupovi naslednici u stvari i zaboravili uraditi.

A biće bilo i privatnih priloga, naročito posle kuge, koja je u julu i augustu 1435. harala Šibenikom. Tako je biskup Bogdan sa svojim kapitulom 7. oktobra 1435. dopustio plemiću Deši Jakovljevu, da može na svoj trošak u desnom uglu, do glavnih vrata katedrale, zasvoditi kapelu

altaris et pro alijs necessarijs ipsius altaris fiendj nomine Sancti Georgij Martiris, penes vnam columnam in dicta ecclesia — eo tunc, quando fabricabuntur noua altaria in dicta ecclesia. Not. Michael Archid. 1433. 104.

u čast Svetog Marka i Nikole pa imati u njoj juspatronat i sagraditi za se grobnicu[22]. Odmah 3. novembra Deša se nagodio s glavnim majstorom katedrale Lorenzom Pincinom, da mu on do narednog Uskrsa za pedeset dukata unakrsnim svodom zasvede tu kapelu[23] (Slika 1). A i Dešina kći Marija, žena Jurja Teodoševića, setila se testamentom od 25. januara 1438. obilatom svotom katedrale[24], pa su verovatno tim novcem, 27. juna, kupili u senjskoj Žernovnici izvesnu količinu greda potrebnih pri gradnji crkve[25].

Da možemo pratiti gradnju katedrale i datirati pojedine partije njezine, lepo nam za stariju periodu mogu poslužiti grbovi uzidani u nju. Običavalo se naime, kao spomen na pojedinog mletačkog upravnika grada, da se njegov grb namesti na katedrali. Sudeći po analognim primerima u Trogiru i u Zadru kao da je to bio običan slučaj. Samo što još nije fiksirano, je li se to dešavalo prilikom njegova dolaska ili, verovatnije, prilikom nje-

---

[22] 7. octobris 1435. Actum Sibenici in catedrali ecclesia Sancti Jacobj. Ibique reuerendus — dominus Bogdanus, — episcopus Sibenici, cum consensu — capituli dicte sue catedralis ecclesie — concessit nobilj viro ser Desse Jacobj de Sibenico, — posse sibj et suis heredibus et successoribus facere et construere in dicta ecclesia Sancti Jacobj vnam capellam ad honorem Sanctorum Marci et Nicolaj incipiendo a prima columpna ipsius ecclesie a parte boree versus secundam colupnam eiusdem ecclesie a parte silochj, quam capellam dictus ser Dessa — perpetuis temporibus possidere possit cum omni jurisdictione eiusdem capelle et habere in ea jus patronatus, — promitens ipse ser Dessa — dictam capellam de suis proprijs bonis beneficiare ita et taliter, quod ex dicto beneficio laudabiliter et bene dicta capella possit sanctis diuinis officijs officiarj pro salute anime sue et suorum — et in eadem capella sibi suisque heredibus et successoribus posse facere et edificare sepulturam. Not. Michael Archid. 1434. 1435. 190.

[23] 3. nouembris 1435. Ibique nobilis vir ser Dessa Jacobj de Sibenico ex una et magister Laurentius Penčin, lapicida de Venetijs, ex altera — sic conuenerunt, videlicet dictus magister Laurentius promisit facere et construere unam capellam de lapidibus albis pulcram intus ecclesiam catedralem Sancti Jacobi de Sibenico hinc ad festum Paschatis Domini Nostri Jesu Christi prox. future, que capella debet esse a prima columpna versus secundam columpnam ipsius ecclesie, videlicet a parte borea in angulo ipsius ecclesie versus dictam boream et viam publicam in omnibus et per omnia, prout et sicut continetur consignata ipsa capella in una carta papirea designata et subscripta in vulgo latino, in qua scriptura omnes conditiones inter ipsas partes continentur ita et taliter, quod secundum dictas conditiones inter ipsas partes deberet fieri, que carta papirea designata et subscripta hic retro huic foleo inclusa foret (nema je više), et hoc pro pretio — ducatorum 50 auri in auro, 8. juli 1448. publicatum pro ser Cipriano Difnich per me Rapfaelem Ferro. Not. Michael Archid. 1434.—1435. 199. I. Kukuljević Sakcinski, Slovnik umjetnikah jugoslavenskih, Zagreb 1858, 339. V. Miagostovich, Per un diario Sibenicense (Rivista Dalmatica IV), Zara 1907. 11. Frey 129.

[24] 25. ianuarij 1438. Testamentum Marie, filie quondam Desse Jacobi et uxoris Georgij Theodosij Reliquit — fabrice sancti Jacobi de Sibenico ducatos 50 aurj exbursandos subito hoc videlicet modo: ducatos triginta duos auri conuertendos in reparatione propria eiusdem fabrice, et alios ducatos decemocto dandos pro missis Sancti Gregorij cellebrandis in eadem ecclesia Sancti Jacobi. Not. Chr. Lovato, Testam. 1438. 11.

[25] 27. junij 1438. Ibique — presbyter Jacobus Ziliauich canonicus — et ser Michael quondam Ciuitani, tanquam procuratores ecclesie Sancti Jacobi, — ex una parte et ser Georgius Theodosouich parte ex altera talem inter se conuentionem fecerunt, videlicet quod ser Georgius — promisit — uel personaliter jre uel personam sufficientem mittere ad partes Segne ad locum vocatum Scernofniza vsque ad festum sancte Margarite — et jbi accipere certas trabes a judice Johanne de Sledauze emptas — pro ecclesia cathedrali sancti Jacobj — et dictas trabes — conducere ad ripam maris Sibenici hinc per totum mensis augusti, — pro quo nabullo habere debet — ducatos viginti tres auri. Not. B. de Ponte 1438. 85.

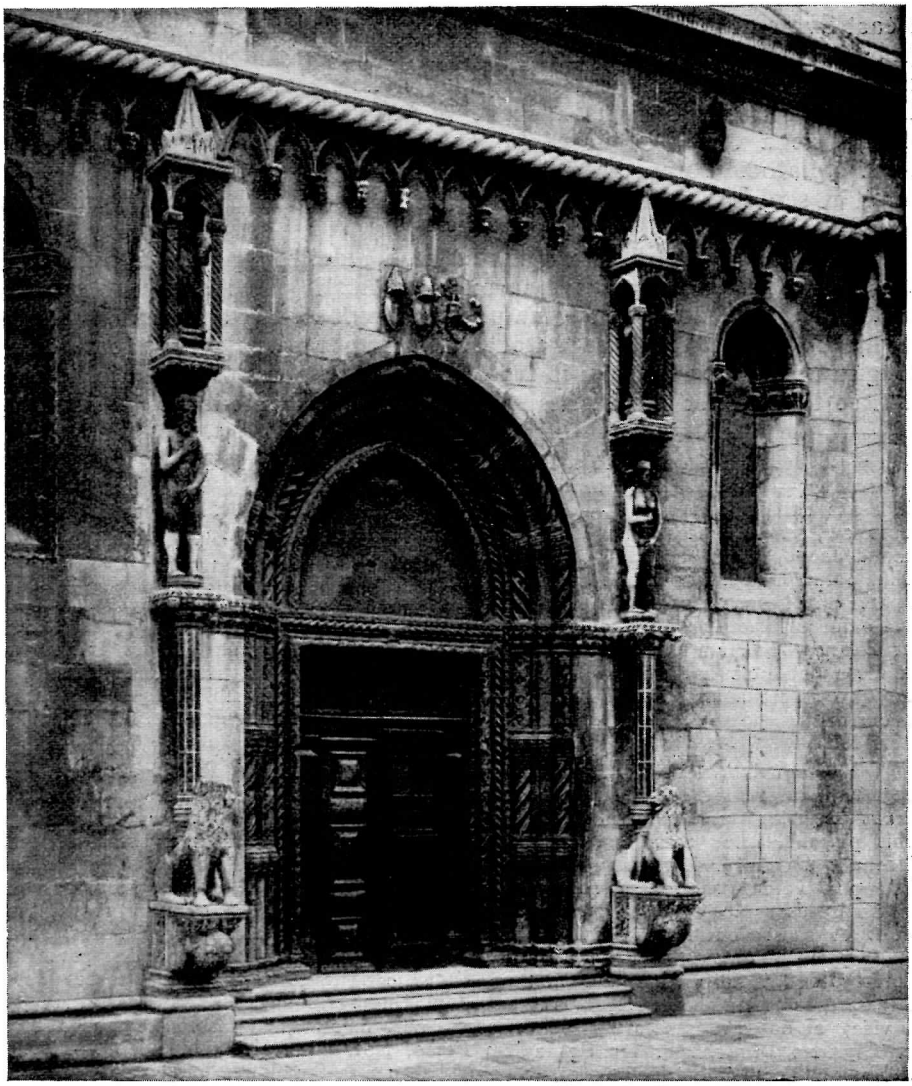

2. Lavska vrata na šibenskoj katedrali. (1432.—1434.)

gova odlaska iz Šibenika, tek takova bi se upravnika, »kneza i kapetana« (conte e capitano), kako se onda govorilo, menjalo obično svake treće godine. I onda, kad grb nekog takog kneza nađemo na izvesnom mestu, to odmah znamo, da su do tog mesta u to doba bili doprli s gradnjom katedrale. Medjutim iz vremena pre dolaska Orsinijeva sačuvana su četiri taka grba.

Na desnom frontalnom ugaonom kontrafortu, visoko gore, odmah pod frizom sačuvan je tako najstariji grb Mojsija Grimanija, pod kojim se i počelo graditi katedralu. Bio je on knezom u Šibeniku od sredine maja

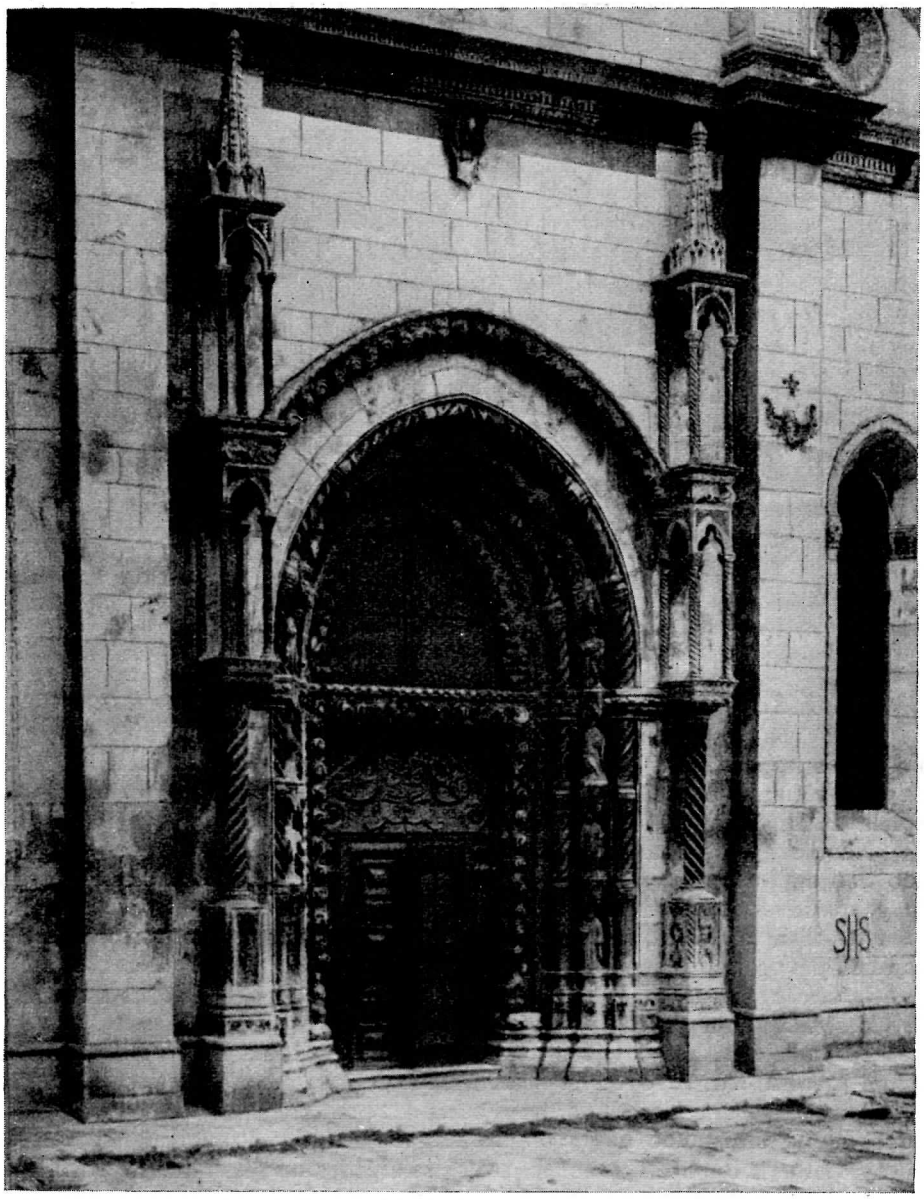

3. Glavna vrata na šibenskoj katedrali. (1453.—1438.)

1430. pa negde do maja 1432[26], rečit, dakle, dokaz, kako se na tom mestu ubrzo visoko doprlo.

Drugi je po vremenu onaj sitni grb, što ga među kraticama JA. GA. drži anđeo u sredini horizontalnog nadvratnika lavskih vrata (Slika 2).

[26] Vreme vladavine pojedinih knezova dao je F. A. Galvani, Conti o Rettori di Sebenico detti poi Conti e Capitani, Il Nuovo Chronista di Sebenico V—VI, Trieste 1898. 72.

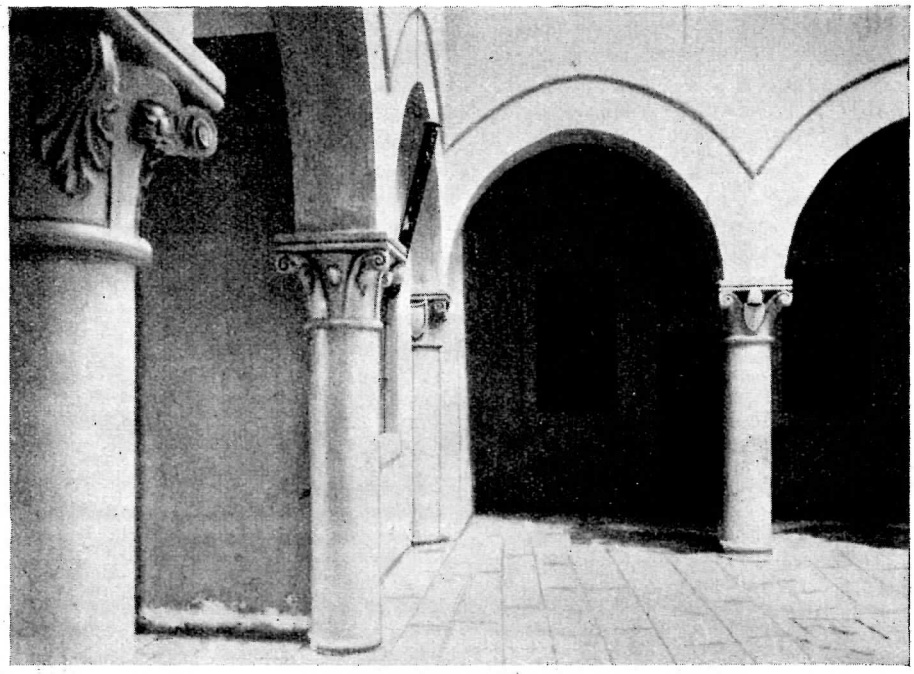

4. Kapiteli na arkadama biskupske palate u Šibeniku. (1439.—1441.)

To je grb neposrednog Grimanijeva naslednika Jakova Gabriela, što znači, da su i s tim raskošnim vratima bili gotovi vrlo brzo: između jula 1432. i aprila 1434., kad je taj čovek bio u Šibeniku na vlasti.

Na trećem kontrafortu desnog bočnog zida, visoko gore, kao sastavni deo donjeg friza, upleten je grb Gabrielova naslednika Marka Erizza, koji je gospodovao Šibenikom od jula 1434. pa do početka 1436; znači, došlo se u to doba eto na tom mestu i do ruba, gde je nad bočnim brodovima po zamisli prvog arhitekta imao da započne krov, a to je bilo potrebno prosto i zbog statičnih razloga, jer su, kako smo videli, već pod konac 1435. počeli da zasvođuju prvu kapelu tu u blizini.

Poslednji pak sačuvani grb iz ove periode rada na katedrali nalazi se na kontrafortu levo od glavnih vrata. Od prilike u visini portala smešten je grb Andrije Loredana, koji je preuzeo vlast u Šibeniku 31. decembra 1438, ali je umro već negde na koncu maja 1439[27], znači, da se tad već bilo svršilo i s bogatim dekoracijama i skulpturama glavnih vrata (Slika 3), pa da se tu mimo ugao nastavljalo s gradnjom zida leve bočne fasade, sve u konstruktivnoj organski komponovanoj vezi s novom biskupskom palatom, koju su baš tad radili, a koja se dvama bočnim krilima (ne, dakle, cela) naslanjala na katedralu.

Kako je, eto, videti, samo od jednog kneza, Alviza Veniera, od sredine 1436. pa do sredine 1438, nemamo grba na katedrali.

Je li to samo slučajno? Ili je, možda, njegov grb negda i bio na katedrali pa ga poznija pregrađivanja i opravke uništile? Sve su to pitanja, na koja baš i nije lako odgovoriti. Najverovatnije izgleda, da nje-

[27] S. Ljubić, Listine IX, Zagreb 1890. 118.

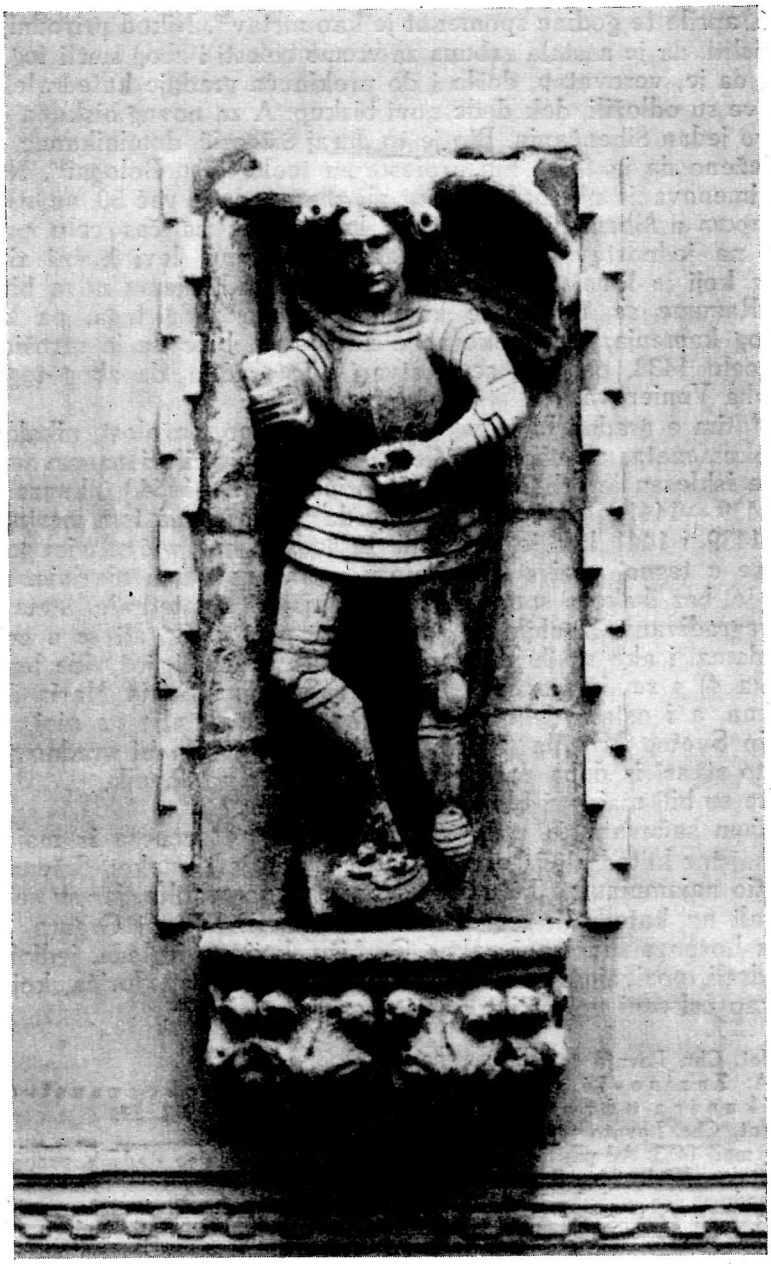

5. Kip Sv. Mihajla na biskupskoj palati u Šibeniku (1439.—1441.).

gov grb nije nikad ni bio na katedrali. Pre svega baš u to vreme pada i smrt biskupa Bogdana Pulšića. Tačan datum njegove smrti nije nam poznat, bio je živ još 2. marta 1437, kad je regulisao neke svoje obaveze[28].

[28] Com. F. Pesaro 1441.—1443. 269.

a već 26. aprila te godine spomenut je kao mrtav[29]. Nikud prirodnije, nego sad pomisliti, da je nastala zabuna za vreme bolesti i zbog smrti tog agilnog biskupa, da je, verovatno, došlo i do prekinuća gradnje katedrale. Jednostavno sve su odložili, dok dođe novi biskup. A za novog biskupa određen je ponovo jedan Šibenčanin. Bio je to Juraj Šižgorić, dominikanac, o kome je zabeleženo da je 1424. bio profesorom teologije u Bologni[30]. Ni datum njegova imenovanja nije nam poznat ali zna se, da je već 30. augusta 1437. bio biskupom u Šibeniku[31]. I Šižgorić kao da je za čas celu pozornost skrenuo na jednostavni, uostalom malo proučeni, levi bočni zid katedrale, uz koji je hteo, da se usput, odmah, gradi njemu nova biskupska palata. Razume se, mnogo je kamenja trebao zbog toga, pa za spremanje tog kamenja, i za dekoracije na njemu, biće da je utrošio konac 1437. i celu 1438, pa, kad se u stvari nije gradilo, da zbog toga nema nigde grba Venierova.

Međutim o gradnji biskupske palate nemamo, nažalost, nikakovih pisanih dokumenata, ali na jednoj lepoj spoljašnjoj trifori na prvom spratu te palate isklesan je grb biskupa Šižgorića (1437.—1454.) i kneza Jakova Donà (1439.—1441.), pa je otud jasno, da se barem na tom mestu gradila između 1439. i 1441, kad je, pri kraju te godine, bila već sasvim gotova. A gradila se u tesnoj vezi s katedralom, naime ne samo njezinim novcem, nego su je, bez ikakova spora, i gradili majstori s katedrale. Šteta, što je, često pregrađivana, izgubila ta palata svoj prvi oblik, ali se u prizemlju, na arkadama, i ako su ih varvarski bojama zamazali, još vide lepo kapiteli (Slika 4) s reminiscencijama na San Sefano i Santa Maria dell'Orto u Mlecima, a i ostale dekorativne i skulpturne detalje na njoj, prozore, jedan kip Svetog Mihajla (Slika 5) i tako dalje, bilo bi vredno proučiti. Sve su to stvari iz doba pre dolaska Orsinijeva u Šibenik.

A ko su bili majstori katedrale kroz to doba?

Srećom sačuvani su sudski zapisci s jednog procesa iz maja 1433. Jedan majstor katedrale, Andrija Budčić, tužio je tu nekog Sršena, da mu nije platio najamninu za lađu jednu, pa je kao svedoke, jer su se o tome dogovarali na katedrali, sem radnika nosača Dragiše i Grgura, ponudio majstora Lorenza Pincina i nekog Grubišu, koji su, izgleda, jedini i radili na katedrali, pozivajući se i na mladog plemića Petra Jurića, koji je tad, valjda kao crkveni upravnik, nadzirao rad na crkvi[32].

---

[29] Not. Chr. Lovato 1436.—1438. 39.

[30] A. Zaninović O. P., Pogled na apostolsko-znanstveni rad Dominikanaca u hrvatskim zemljama, Zagreb 1917. 17.

[31] Not. Chr. Lovato 1436.—1438. 49.

[32] 4. maij 1433. Ad petitionem Andree Butcich de Sibenico Radach, praco comunis, retullit citasse Michaelem Sarsen — ad restituendum vnam suam barcham — et ad sibj soluendum pro nabulo libras quadraginta incepto die 3. mensis aprilis nuper ellapsi. 13. maij 1433. Ser Lucas Butrissich, aduocatus suprascripti Andree, obtullit se probaturum per eum petita fore vera per testes ydoneos, quos ibidem nominauit domino comitj et curie secreto, videlicet Laurentium de Venetiis lapicidam, magistrum Grubissam lapicidam, ser Petrum Jurich, Gregorium, fratrem Ranchi, Dragissam laboratorem. 20. maij 1433. Magister Grubissa lapicida, testis — interogatus, — dixit, — quod dum laboraret ecclesie Sancti Jacobj simul cum dicto Andrea et cum magistro Laurentio de Venetiis, venit suprascriptus Michael. Dragissa, laborator testis, — — dixit, — quod, dum semel laboraret pro manualj ecclesie Sancti Jacobj de Sibenico, et hoc fuit, quando ser Petrus Jurich suprastabat laborerio dicte ecclesie, vidit suprascriptum Michaelem Sarsen venientem ad Andream lapicidam suprascriptum, qui similiter laborabat dicte ecclesie. Gregorius, frater Ranchj, testis — dixit, — quod, dum semel laboraret ecclesie Sancti Jacobj pro manuale, vidit, quod suprascriptus Mi-

Prema tome u maju 1433. radili su na njoj majstori Lorenzo Pincino, Andrija Budčić i Grubiša Slafčić, tako je naime prezime ovom posljednjem. Svi oni bili su, verovatno, uposleni već od početka gradnje katedrale. Glavni je od njih, razume se, Lorenzo Pincino. Mlečić rodom. Nije još rešeno pitanje, je li baš on mastro Pecino da Bergamo, koji je od kraja 14. veka bio inžinjer mletačke republike[33] pa sve do konca 1450. i koji je 1420. dao svoje mišljenje prigodom gradnje jedne tvrđave u Trogiru[34]. Ja mislim, da ta dva čoveka nisu isto lice. Inače po dokumentima prvi put spomenut je on u Šibeniku 20. marta 1432. Uzeo je tad na nauku Stefana Vukasović-Arasa za osam godina[35], što znači, da ga je mislio držati kod sebe do 1440. godine, iz čega nije teško zaključiti, da je i njega katedrala uzela na rad do te godine, verovatno već od 1430. Na veze s katedralom upućuje i to, što je 6. septembra 1433. kupio jedan vinograd u Tribunju zasađen na zemljištu biskupije[36], a i inače još od augusta 1432. imao je od crkve neki posed, čiju je isplatu 14. januara 1435. definitivno uredio[37]. Sem vesti o zasvođenju kapele Deše Jakovljeva imamo iz ovog doba još samo podatak, da je 8. augusta 1434. uzeo u najam prihode kanonika Zilijevića[38], ali nema spora, da je on i posle Uskrsa 1436, svršiv onu kapelu, ostao na katedrali i na gradnji biskupske palate sve do dolaska arhitekta Orsinija, koji je, posle kratkog vremena, opet uzeo starog i iskusnog Pincina, da ga zadugo ne pusti iz Šibenika, čiji je i zvanično priznati građanin bio postao.

Drugi majstor, Andrija Budčić (Budcich, Butcich, Bucich, Budcouich, Butchouich) je Šibenčanin rodom. I posle slučaja, o kom smo govorili, spo-

---

chael Sarsen venit ad suprascriptum Andream lapicidam. Magister Laurentius Pincino de Venetijs, lapicida testis, — dixit, — quod, dum simul cum dicto Andrea esset super muro ecclesie et laboraret, venit ibidem Michael suprascriptus. 22. maij 1433. Ser Petrus Jurich testis — dixit, — quod, dum esset superstes laborerio ecclesie cathedralis et esset super muro, audiuit suprascriptum Michaelem Sarsen, non quod ipsum videret, sed ipsum a loquella cognouit, petentem a dicto magistro Andrea barcham, — Interogatus, qualiter conuenerunt de nabulo, dixit nescire, quia erat alonge et non ponebat mentem his rebus, sed quod magister Laurentius Pincino de Venetiis, qui laborabat prope dictum magistrum Andream, deberet omnia scire. Com. J. Gabriel, Petitiones 219.

[33] B. Cecchetti, La vita dei Veneziani nel 1300, Archivio Veneto XXVII, Venezia 1884. 332.

[34] G. Lucio, Memorie di Traù, Venezia 1674. 442: magistri Pinciani ingeniarij. P. Andreis. Storia della città di Traù, ed. M. Perojević, Spljet 1909, 141. zove ga Piciano ingegnere.

[35] 20. martij 1432. Georgius Vucasouich, dictus Haras, de Sibenico locauit magistro Laurentio Pincin. lapicide de Venetiis, ad adiscendam artem petrarij ad octo annos Stephanum, eius filium Not. Michael Archid. 1432. 22.

[36] 6. septembris 1433. Unam vineam, — positam in Tribuchun super terra episcopatus, — deliberauerunt magistro Laurentio Pencino de Venetiis lapicide ad habendum — pro pretio librarum 4 soldorum 10 pro quolibet gognaio. Not. I. de Indrico, Venditiones 1431.—1434. 11.

[37] 14. januarij 1435. Presbiter Jacobus Zilieuich, canonicus Sibenicensis, fuit contentus — se — recepisse tanquam procurator ecclesie catedralis, — a magistro Laurentio Pencino de Venetiis lapicida libras quadringentas denariorum, in quibus dictus Laurentius dicte ecclesie videbatur fore obligatus pro terratico Vodiciarum dicte ecclesie per se empto duobus annis videlicet de mense augusti pro libris ducentis decem denariourum, ut patere dixerunt in notis ser Antonij Vando de Sacillo, — et de 1433. pro libris centum nonaginta, vt patere dixerunt — in notis presibteri Jacobj Vuxe — similiter de mense augusti. Not. I. de Indrico 1435. 5.

[38] Not. I. de Indrico, Venditiones 1431.—1434. 15

minje se u Šibeniku[39], tek iza dolaska Orsinijeva nije radio više na katedrali, ali je ostao u Šibeniku sve do smrti, koja ga je zatekla na Badnji dan 1464[40]. Budčića treba shvatiti, da je uglavnom spremao tesanik za katedralu, ali je ponekad taj majstor radio i dekorativne detalje. Za nj je svakako po jednom naknadnom obračunu utvrđeno, da je na biskupskoj palati radio portal, od koga su i sad sačuvani barem bočni dovratnici s lepo stiliziranim kapitelima[41]. 5. januara 1447. on je u društvu s Pincinom sklopio ugovor s braćom Draganićima, da će im po Orsinijevu nacrtu oklesati za crkvu Svetoga Franje jedan sarkofag, koji izgleda da je sad s fijalama i s reljefom Bogorodice očuvan u šibenskim Zloselima[42]. Najzad negde u početku 1459. radio je on najpre s Ratkom Pokrajčićem, a posle i s Matkom Stojslaflićem kapelu Svetog Andrije uz crkvu dominikanaca u Šibeniku[43], samo što od te kapele nema sad ni traga.

A i treći majstor, Grubiša Slafčić, bio je Šibenčanin, pa o njemu baš možemo biti uvereni da je samo spremao potreban tesanik, jer nema podataka, da je kad preduzimao kakav finiji rad. Namešten, verovatno, već od početka gradnje katedrale spominje se u Šibeniku često[44]. Međutim izgleda, da je s godinom 1438. napustio mesto na katedrali, jer je tad, 7. januara, obećao šibenskom plemiću Tolimeriću, koji se po ocu Mrši prezivao i Mršić, da će mu spremiti oveću količinu tesanika[45], a kako je katedrala, baš tada, trebala mnogo kamenja, našla mu je 10. marta 1438. zamenika u majstoru Jakovu Tetić-Milutiniću[46], koga su uzeli za tri godine, jamačno da sprema tesanik i za katedralu i za biskupsku palatu.

Međutim su naknadno doveli i još jednog prilično dobrog majstora. Bio je to Mlečić Antun Busato (Antonio di Pier Paolo Busato). Vrlo zanimljiva ličnost uostalom.

Nekad bez sumnje drug prvog arhitekta katedrale Frančeska di Giacomo, jer je i on od 1425. radio na mletačkoj C a' d' o r o[47].

---

[39] Kroz 1433. spominje se 31. decembra (Not. J. Vukšić 1434. 3), kroz 1434. više puta, 2. januara, 7. i 8. marta, 27. juna, 29. augusta i 25. septembra (Not. J. Vukšić 1434. 3. 39., 40., 104., 110., 117.) i tako dalje.

[40] Not. C. Vidali, Invent. 1451.—1467. 294.

[41] Not. C. Vidali 1455. 38.

[42] Not. A. Campolongo 1447. 10, V. M i a g o s t o v i c h, Il s a r c o f a g o a Z l o s e l l a, Il N u o v o C r o n i s t a d i S i b e n i c o V—VI, Trieste 1898. 274., F r e y 138.

[43] 28. marcij 1459. Magister Matcho Stoislaflich, lapicida habitator Sibenici, conuenit — se obligando magistro Raditho Pocraicich, lapicide de Sibenico, nunc habitatorj Pagi, — complere veram medietatem capelle Sancti Andree, posite in ecclesia Sancti Dominici de Sibenico, de albis lapidibus, quam capellam dictus magister Radithus tenetur facere cum magistro Andrea Budcich, lapicida de Sibenico, cuius capelle iam est bona pars edificata, — pro precio — septuaginta librarum. Not. E. Banvarić 1457.—1459. 153.

[44] 10. juna 1431. (Not. Michael Archid. 1430.—1431. 61.), 22. januara 1435. (Not. B. Arnulius 1434.—1435. 28.) i t .d.

[45] 7. januarij 1438. Grubissa, lapicida de Sibenico, — confessus fuit se dare debere ser Tomasio Mirsich — barchosios octo de lapidibus, plancastris smaratis — in insula Orut, ubi illas lapides preparabit, — et hoc pro quadam barcha. Not. Chr. Lovato 1436.—1438. 70.

[46] 10. marcij 1438. Ibique de licentia — Lodouici Venerio, honorabilis comitis Sibenici, Jacobus, filius Milutini Thetich, — se locauit — procuratoribus ecclesie cathedralis Sancti Jacobi, — hinc ad annos tres — incepturos die primo instantis de operibus et seruicio, lapicide fabrice dicte ecclesie, — hac condictione, quod dicti procuratores — dare debeant — dicto Jacobo — pro sua mercede primo anno libras octuaginta paruorum, secundo anno libras centum paruorum et tercio anno libras centum viginti paruorum. Not. B. de Ponte 1438. 59.

[47] P a o l e t t i I. 21.

Prvi put spominje se u Šibeniku 25. februara 1434. Kaže se tu, da Antun pokojnog Petra Pavla Busato duguje nešto nekom Nofrićeviću[48], a isti dan, kod istog beležnika, registrirano je, da je kupio jedan vinograd u šibenskim Vodicama[49], što znači, da se on već dulje vremena zadržavao u Šibeniku, kad mu dolazi na pamet da vinograd kupuje.

Nije li, možda, on već od druge polovine 1433. namešten na katedrali?

Ja bih rekao, da nije. A da to ustvrdim, navodi me činjenica, što je on još pod konac 1434. radio privatno, preduzimao je radnje u svojoj režiji. U šibenskom selu Grebaštici, koje se onda zvalo Grebac, pored crkve Gospe od Začeća, ima tako jedna mala zapuštena kapela Svetog Petra. U timpanonu te kapele ima jedan kip tog sveca s natpisom: M°.CCCC.XXXV. ADI XXV DE DEZEMBRIO MATIO QVALIZAVICH E SO MOIER SVILA A FATO QVESTA CIESIA DE SEN PIERO E DEI SOI REDI M. ANTONIO BOSATO TAIAPIERA A FATO. Znači, da je tu crkvicu izradio naš Busato pod konac 1434, jer je godina tad u Šibeniku počinjala sa 25. decembra, i to po poruci Matije Hvaličevića iz kuće starih plemića Čudomirića, koji je 28. decembra 1438. osigurao sebi juspatronat u njoj[50], našto mu je crkvicu 3. oktobra 1444. blagoslovio biskup Juraj Šižgorić[51]. Lik tog Svetog Petra podseća nas međutim na apostole glavnih vrata šibenske katedrale, pa izgleda, da je naš majstor tek s 1435. godinom bio zaposlen i na katedrali, možda baš u vezi s cesijom biskupa Bogdana, kad je, kako smo videli, 1. maja 1435., ustupio svojih četiri stotine dukata za gradnju katedrale.

Te godine zabeleženo je 10. maja, da je Mlečić Antun pokojnog Petra Pavla, bez napomene, dakle, prezimena, ali već s oznakom, da je majstor na katedrali, kupio jedan vrt[52]. I za narednu godinu, 1436, imamo dva dokumenta o njemu, oba od 9. oktobra, oba bez prezimena, ali je u oba zabeleženo, da je Mlečić Antun pokojnog Petra Pavla majstor na kate-

[48] 25. februarij 1434. Magister Antonius Busato lapicida de Venetijs quondam Petri Pauli — confessus fuit se teneri — in libris quindecim paruorum Petro quondam Georgij Nofricheuich. — Soluit 19. augusti 1434. Not. J. Vukšić 1434. 34.

[49] 25. februarij 1434. Petrus Chiselouich de Sibenico — dixit — se habuisse libras septuaginta paruorum a magistro Antonio Busato lapicida de Venetijs quondam Petri Pauli, habitatore Sibenici, pro quibus — vendidit — unam suam vineam — positam in Vodiçe. Not. J. Vukšić 1434. 34.

[50] 28. decembris 1438. Comparuit uir discretus Matheus Hualiceuich de genere Zudomirich, habitator uille Grebac, — narrans, quod olim — dominus Bogdanus, episcopus Sibenicensis, ad petitionem et instantiam dicti exponentis accesserat personaliter ad uillam Grebac cum aliquibus de suo clero clericis ac nobilibus Sibenicensibus et ibi benedixit unum locum prope ecclesiam Sancte Marie de Grebac ad construendum et hedificandum vnam capellam ad honorem omnipotentis Dei et Beati Petri apostoli, — quapropter prefatus Matheus — petiuit a prefato domino episcopo, — vt — dignetur sibi — concedere, vt prefata capella Sancti Petrj possit fierj juris patronatus dicto Matheo et uxorj sue Suille ac nepoti eius Stephano et suorum successorum ac etiam quod ipsi possint et ualeant elligere unum capellanum. Archiv. Episcop. Siben. XII. 371.

[51] 3. octobris 1444. Per reuerendum in Christo patrem — Georgium Sisgorich — episcopum — consecrata fuit capella Sancti Petri in uilla Grebac — juxta ecclesiam Sancte Marie — ad instantiam — Mathej Hualiceuich de dicta villa, — qui — dictam capellam — a fundamentis construxit et edificauit ac compleuit suis sumptibus et etiam suis expensis eam consecrauit. Archiv. Episcop. Siben. XII. 374.

[52] 10. maij 1435. Ibique ser Zacharias — vendidit — magistro Antonio quondam Petri Paulj, lapicide de Venetijs, nunc habitatori Sibenici et magistro eclesie Sancti Jacobi de Sibenico, — vnam suam terram vineatam. Not. Michael Archid. 1434.—1435. 146.

drali. U prvom on je konačno Cvitanu Petroviću prodao jedan vinograd u selu Srimi[53], a u drugom konstatira, da mu Cvitan duguje 25 lira[54].

Je li i kroz 1437. radio na katedrali, nema podataka. To je, naime, godina smrti biskupa Bogdana, kad je, možda, koji majstor i otpao. Pa iz te godine imamo samo akt od 18. maja, u kome on, pod punim prezimenom Busato, priznaje, da mu je Cvitan Petrović vratio ono 25 lira duga, o čemu je bilo pomena pod 9. oktobra 1436[55], što je belodan dokaz, da je Antonio di Pier Paolo isto lice što i Antonio di Pier Paolo Busato.

Ni dalje, za ovu periodu, nema dokaza, da je radio na katedrali. 10. januara 1438. spominje se kao slučajni svedok na jednom aktu[56]. 1. februara 1438. uzeo je kao đaka na nauku Nikolu Berojkajića[57], da ga 2. septembra i opet nađemo kao svedoka[58].

31. maja 1439. Busato je naplatio izvesnu svotu za neke radove, koje je u privatnoj režiji izveo na vrlo staroj crkvici Svetog Krševana (lat. Chrysogonus, tal. Grisogono, sad crkvica Svetog Antuna Opata). Bio je to stepenik s vratima i s balustradom, što je s ulice vodio u pevnicu te crkve, nešto dakle, samo skromnije, kao na crkvi Svetog Ivana. Platilo je to bratstvo Nove Crkve[59], koje se u Svetom Krševanu kroz ceo petnaesti vek zadržavalo (Fratalea Sancte Marie de Castro reducta in ecclesia Sancti Grisogoni). Međutim biće skoro pedeset godina, da su taj stepenik uklonili, a i vrata su na pevnici zazidali; dogodilo se to, kad su zbog dolaska Franja Josipa i proširivali ulice i sklanjali ruševine po Šibeniku, pa gde su svršili barem dekorativni fragmenti otud, nisam uspeo obaznati, samo nadvratnik pevnice s lepim reljefom dvaju članova bratstva Nove Crkve, kako u harakterističnim togama kleče pred monogramom Gospinim i s godinom 1439. našao sam u vrtu Gosp. Inchiostrija na šibenskoj Poljani Kralja Petra (slika 6).

Busato je i posle dolaska Orsinijeva ostao u Šibeniku. S Pincinom je tad radio privatno kameni ciborij kao glavni oltar crkve Svetoga Franje.

---

[53] 9. octobris 1436. Magister Antonius quondam Petri Paulj de Venecijs, lapicida habitator Sibenici et magister ecclesie Sancti Jacobj de Sibenico, — vendidit — magistro Cuitano Petrouich, fabro de Sibenico, — vnam terram vineatam — in tenutis ville Srime. Not. Michael Archid. 1436.—1437. 53.

[54] 9. octobris 1436. Magister Cuitanus Petreuich faber — fuit contentus — se tenerj — magistro Antonio quondam Petrj Paulj, lapicide de Venecijs, habitatori Sibenici, magistro fabrice Sancti Jacobj de Sibenico, — libras 25 denariorum paruorum. Not. Michael Archid. 1436.—1437. 53.

[55] 18. maij 1437. Magister Antonius Busato de Venecijs, lapicida habitator Sibenici, fuit contentus — se recepisse a magistro Cuitano quondam Petri, fabro de Sibenico, libras 25 — pro resto — vnius terre vineate. Not. Michael Archid. 1436.—1437. 99.

[56] 10. januarij 1438. Teste magistro Antonio lapicida. Not. Chr. Lovato 1436.—1438. 72.

[57] 1. februarij 1438. Mila, relicta olim Ratchi Beroicaich, — locauit Nicolaum, eius filium, — magistro Antonio quondam magistri Petri Pauli de Venetiis lapicide ad annos decem — de operibus et seruicio suo prestando ipsi magistro Antonio et omnibus de familia et hoc ideo, quia — dictus magister Antonius promisit dicto Nicolao — ipsum in arte sua lapicidaria bene et diligenter instruere. Not. B. de Ponte 1438. 45.

[58] 2. septembris 1438. Teste magistro Antonio Busato lapicida. Not. B. de Ponte 1438. 106.

[59] H. Folnesics, Studien zur Entwicklungsgeschichte der Architektur und Plastik des XV. Jahrh in Dalmatien (Jahrbuch des kunsthist. Institutes) Wien 1914. 185.

6. Busatov nadvratnik na Sv. Krševanu. (1439.)

Za nj su oni 30. novembra 1441. naplatili izvesnu svotu[60], samo što su sad od tog ciborija sačuvana jedva četiri stupca sa zanimljivim bazama i s lepim, naročito prednjim, à jour kapitelima, sve to ne više kao glavni oltar, nego kao potpirači ispod pevnice te crkve. A gde su bočni svodići i skulpturni detalji kupole tog ciborija, nećemo, sva je prilika, nikad ni obaznati. Nije isključeno uostalom, da je poneka dekoracija s tog ciborija ipak sačuvana među onim fragmentima, što su uzidani po zidovima dvorišta manastira Svetoga Franje.

Najzanimljivije je pak, da je ovaj skromni majstor, magister, a ne prothomagister, sličnošću imena izazvao sasvim pogrešno pričanje, da je prvi arhitekt katedrale bio jedan fiktivni mletački umetnik, Antonio di Pier Paolo dalle Masegne.

Do toga je došlo ovako. Ona dva-tri podatka iz 1435. i 1436., u kojima se, kako smo videli, spominje Antonius quondam Petri Pauli, lapicida de Venetijs, kao magister ecclesie Sancti Jacobi, zapazio je već jedan šibenski beležnik, F. A. Galvani, i on je prvi, koji je od jednostavnog majstora katedrale, od tog prema njegovim podacima anonimnog Antuna, učinio njezina arhitekta[61]. Dotične dokumente pokazao je Galvani, 1885, i Englesu Jacksonu, koji je odmah uza nj pristao[62]. Za njih dvojicu je, dakle, neki Antonio q.m Pietro Paolo da Venezia bio prvim arhitektom katedrale.

Međutim, baš u to doba, zanimao se šibenskom katedralom i Nemac Johann Graus[63]. I on je imao Galvanijeve dokumente u rukama pa videći, da taj Mlečić Antun ima oca Petra Pavla, pomislio je, da se tu krije veliki mletački umetnik Pier Paolo dalle Masegne, koji je s bratom Jacobellom znao u kamen rezati suptilne motive nordičkih rezbarija u drvu. Našeg Busata on je, dakle, prvi proglasio sinom tog umetnika i prema ondašnjem stanju nauke jednog sasvim izmišljenog čoveka, Antonia di Pier Paolo dalle Masegne, stvorio prvim arhitektom šibenske katedrale.

[60] Not. J. Serenis 1441.—1443. 20, V. Molè, Urkunden und Regesten zur Geschichte der dalmatinischen Kunst aus dem Notariatsarchiv von Sebenico (Jahrbuch des kunsthist. Institutes) Wien 1912, 142.

[61] F. A. Galvani, Il re d' armi di Sebenico II, Venezia 1884. 51.

[62] F. G. Jackson, Dalmatia, the Quarnero and Istria with Cettigne in Montenegro and the island of Grado I, Oxford 1887. 381.

[63] J. Graus, Der Dom von Sebenico, Der Kirchenschmuck XVII. Graz 1886. Talijanski prevod Il Duomo di Sebenico profesora F. Pastrella u Il Nuovo Cronista di Sebenico V—VI, Trieste 1898.

I to su svi primili. Pogotovo, kad je Paoletti, 1893. godine, našao testamenat majstora Pier Paola dalle Masegne iz 1403, a u tom testamentu stari majstor imenuje naslednikom svoga sina, koji tu, crno na belom, nosi ime — Antun[64].

Istina, po dosle objavljenim dokumentima ne bi se moglo ustvrditi, da je taj Antun bio kakav umetnik, nigdje se to ne kaže, ali ko bi pomislio, da Grausove identificiranje nije ispravno! I godine, i imena, i stilska podudaranja čak, sve je to govorilo, da su njegova naslućivanja vrlo bliska istini. A ipak s dokumentima u ruci mi smo dokazali, da je prvi arhitekt katedrale bio Francesco di Giacomo, a Antonio di Pier Paolo, u kom se htelo videti prvog arhitekta, i to iz kuće dalle Masegne, da je jedan manji majstor katedrale, Antonio di Pier Paolo Busato.

Ima još takav jedan čovek, koji je čudnim kombinacijama često u naučnim delima predstavljen kao majstor katedrale. To je Bonin iz Milana (Bonino da Milano), čuveni umetnik, čigova je veličanstvena grobnica Cansignoria della Scala uz Santa Maria Antica u Veroni. O njemu je odavna poznato da je u novembru 1427. svršio u splitskoj katedrali pompozni ciborij s oltarom Svetog Dujma, što je platila Ursa Grizogono, zaručnica splitskog plemića Albertija[65]. Inače izgleda, da je on mnogo ranije dopao na naše obale. Zna se, tako, sad, da je dubrovački senat rešio u decembru 1422., da naš majstor izradi kameni balatorij na palati, koju je Dubrovnik mislio pokloniti vojvodi Sandalju[66].

Nego Nemac Meyer video je Boninovo dleto na glavnim vratima šibenske katedrale naročito u kosama i u naborima odela apostola[67], pa su to drugi mahom primili kao utvrđenu istinu, ali mi smo na osnovu dokumenata mogli ustvrditi, da je Bonin zbilja bio u Šibeniku, došao je zbog gradnje sadašnje crkvice Svete Barbare, ali je naskoro iza dolaska, tu u Šibeniku, u maju 1429, umro od kuge[68], pa, eto, nije ni mogao raditi na katedrali, a u Šibeniku najviše da je njegov onaj lepi prozor na bočnoj fasadi Svete Barbare.

Je li samo Francesco di Giacomo ostao sve to vreme kao arhitekt katedrale?

Reći bi da nije.

Uzet je 21. maja 1430, kako smo videli, ali samo za godinu dana. Nema razloga, da ne verujemo, da je on tu godinu i izvršio, da je baš on spremio sve potrebne skice i da je on čak i počeo s gradnjom, ali da je, navršiv godinu, tačno prema ugovoru, napustio svoje mesto. Barem ga dosle nismo uspeli više nikad naći ni u jednom šibenskom aktu. Priznaćemo, baš za periodu 1430.—1441. spisi šibenskih beležnika vrlo su fragmentarno sačuvani, ali ipak, pored svega toga, ne bi se dala pretpostaviti takova povučenost njegova, da ga kroz jedanaest godina i u tim fragmentima među hiljadama imena ne bi zatekli. Beležnici su prosto nasrtljivo za svaki svoj akt trebali po dva-tri svedoka, a vrlo su se često

---

[64] P. Paoletti I. 4.

[65] D. Farlati, Illyrici sacri tom. III, Venetiis 1765. 368.

[66] Dr. V. Ćorović, Palača Sandalja Hranića u Dubrovniku, »Narodna Starina«, II. 264.

[67] A. G. Meyer, Studien zur Geschichte der oberitalienischen Plastik im Trecento, Repertorium für Kunstwissenschaft XVII. Berlin 1894. 36.

[68] П. Колендић, Је ли Бонин из Милана радио на шибенској катедрали? Bulićev Zbornik, Zagreb 1924. 467.

i vrteli baš oko katedrale, pa kad ga nema zabeležena ni kao svedoka nigde, to jednostavno znači, da njega već od 1431. nije bilo u Šibeniku, da su dalje radili sami majstori bez arhitekta (videli smo, uostalom, da Pincino sam pogađa s Dešom Jakovljevim, da će zasvoditi prvu kapelu), a kao nadglednici rada da su se izmenjivali pojedini upravnici crkve.

Već u zaključku od 10. aprila 1402. videli smo, kako se određivalo po dva lica, koja će se brinuti oko gradnje katedrale, ponajvećma zbog novčanih pitanja. Pod nazivom procurator ili operarius, razume se prema talijanskom procuratore i operario, jedan je bio sveštenik a drugi plemić, birani svaki put na tri godine, pa u onom procesu iz maja 1433. zbilja smo mogli konstatirati, da je, podvlačimo bez arhitekta, tad nadgledao radnju, vrteo se barem po zidovima crkve, ako ništa drugo, plemić Petar Jurić.

Razume se, da takav nadzor nije bio najsrećniji. Biće usto bilo i upravnika, koji su bili nesavesni, kao na primer kanonik Jakov Zilijević, koga smo u ovo vreme susretali kao upravnika crkve, jer je on mnogo kasnije, pri smrti, sam priznao, da je fond za gradnju katedrale potkradao[69].

I svršilo je, da se 23. aprila 1441. sastalo šibensko plemićko veće i konstatiralo, kako se za gradnju katedrale potrošio već golem novac, a da su se ipak potkrale take greške, da je trebalo mnogo toga čak i rušiti, jer da gradjevina sama i delovi njeni, traveje naime, nisu bili ni sklopljeni ni izrađeni, kako bi trebalo. Oseća se, da su to pripisivali nedovoljnoj kontroli i zato su odlučili, da knez odmah izabere pet plemića, koje će se unapred menjati svake pete godine, a zadatak će im biti, da skupa s ranije pomenuta dva prokuratora i sa biskupom rasprave svaki put sve, što se bude ticalo gradnje katedrale, pa da svoj obrazložen predlog podnesu knezu i njegovoj kuriji na proučavanje, a onda će svi skupa da definitivno zaključuju[70].

Kao rezultat prvog oduševljenja tih njihovih dogovora treba shvatiti, da su odmah odaslali jednu deputaciju u Mletke, koja je molila, da im nada zbog apsida dopusti trasirati novu ulicu i porušiti dvorište ispred kneževe palate, s kancelarijama i sa stajama u njemu. A verovatno toj istoj deputaciji stavljeno je ujedno u dužnost, da u Mlecima nađe podesno lice, kome bi se moglo poveriti nastavak gradnje katedrale. I ti su izaslanici uspeli; povrativ se doneli su sobom dukalu od 29. maja 1441, kojom im je sve, što su molili, bilo odobreno[71], i, što je još znatnije, doveli su sobom iz Mletaka Zadranina Đorđa Orsinija, koji će odmah 22. juna 1441. da bude izabran za arhitekta katedrale.

A Orsini je tako, došavši u Šibenik, zatekao staru duečentističku katedralu, da se u njoj još služi. Od nove katedrale stršila su samo tri nesvršena zida s nekoliko stupova u desnoj bočnoj lađi, dok je samo ugaona kapela Deše Jakovljeva bila zasvođena. Levi bočni zid dizao se naime tek, u koliko je na nj bila naslonjena biskupska palata, dok je desni zid

---

[69] 8. octobris 1456, Quia in multo tempore, quo ipse fuit procurator ecclesie Sancti Jacobi de Sibenico defraudauit et indebite retinuit certam pecunie quantitatem, voluit — vt dentur de suis bonis fabrice ecclesie predicte libre tercente paruorum. Nót. C. Vidali, Testam. 1451.—1469. 106.

[70] Kukuljević 250, Fosco 9, Frey 130. Tu se kaže: Facte fuerunt magne expense pro hornamento et decore ipsius ecclesie, que expense quasi abjecte fuerunt, quoniam edificia et partimenta ipsius ecclesie non fuerunt debitis modis composita et fabricata.

[71] Com. F. Pesaro 1441.—1443, 196, Fosco 12, Frey 132.

dopirao samo do lavskih vrata, uz koja nad Prvoroditeljima nisu bili još tabernakoli s divnim kipovima Svetog Petra i Pavla, jer je to Orsini radio negde 1454, kad je vrh tih vrata uzidao i grb upravnika Veniera i grbove dvojice šibenskih biskupa: Šižgorića i njegova naslednika Vignaca. Taj zid bio je uostalom gore zaglavljen sadašnjim donjim frizom profilovanih torzija gde su po ugledu na romanske uzorke kao sitne konsolice svodićâ upotrebljene naizmence životinjske i ljudske glave s vrlo simpatičnim grimasama Od prilike do te iste visine uzdizalo se i pročelje crkve s pompoznim glavnim vratima, na kojima je po ugledu na zapadna vrata ondašnjih gotskih hramova predstavljen Poslednji sud s apostolima, s Hristom, s Mojsijem i s četiri anđela, koji će da trubljama na četiri vetra bude mrtvace. Ni uz ta vrata nisu bili sadašnji tabernakoli, njih će tek da smesti Nikola Firentinac negde između 1486. i 1489. ne dospevši uostalom da za njih izradi četiri svetitelja, kao što nije dospeo ni da reljefima ukrasi timpanone na oba vrata katedrale.

Kako je eto videti, kroz jedanaest godina rada u stvari nije se mnogo zgotovilo, drugim rečima to znači, da se nije redovito radilo, da je gradnja i tad, kao i posle toga uostalom, doživela česte prekide i svakakve krize, što je kod nas na Primorju bila tako reći redovna pojava, i to na žalost ne samo u srednjem veku.

Résumé. L'auteur de cet article, dr. Kolendić, professeur de l'université de Skoplié, nous trace l'histoire de la cathédrale de Šibenik (Sebenicco) depuis 1430 jusqu'à 1441, ou pour mieux dire, depuis le commencement de sa construction jusqu'à Georges Orsini. En appuyant ses idées sur les documents des archives, il prouve, que le premier architecte de cette église n'a pas été Antoine di Pier Paolo dalle Masegne, comme on le croyait jusqu'ici [d'après Grans], mais un Vénitien, Francesco di Giacomo. Ensuite M. Kolendić nous décrit l'oeuvre de cet architecte comme aussi celle de ses aides à la construction de ladite cathédrale, pendant la periode de onze ans (1430—1441). Pour la plupart les documents sur lesquels se base le travail de M. Kolendić sont inédits.

»TIPOGRAFIJA« D. D., ZAGREB